

15

V.
B. C. D.
DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS,
DE
T V S S I,
QUAM,
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE REGIO AC DOMINO,
DN. FRIDERICO AUGUSTO,
ELECT. SAX. HEREDE, ET RELIQUA
IN
Illustri ad Albim Academia,
GRATIOSO FACULTATIS MEDICÆ CONSENSU,
PRÆSIDE
DN. PAULO GODOFR. SPERLINGIO,
Med. Doct. & Profess. Publ. atque Archiatro Servesta-
Anhaltino Celeberrimo,
PRO LICENTIA
SUMMOS IN ARTE SALUTARI HONORES
RITE OBTINENDI,
Ad d. XXVIII. Martii Anno MDCCVIII.
PUBLICO ERUDITORUM EXAMINI
SUBMITTET
JOH. CHRISTOPH. NEIDE, WITTENBERG.
IN AUDITORIO MAIORI,
HORIS ANTE ET POST MERIDIEM SOLITIS.

VITEMBERGAE, PRELO GERDESIANO.

IP&V T

Я злотоя Мадонініссім
Дівчою від суперечки.

100. *Leptodora* *hirsutula* *var.* *hirsutula*

JOHN CHRISTIANSEN MELCHIOR CHRISTIANSEN

Q. D. B. V.

I.

Uam tædiosum pariter & mole-
stum satis malum, adultis æque
ac infantulis perquam familiare,
Tussis sit, non est quod multus
sim in demonstrando, cum ipsa
rerum magistra experientia, id
satis clare affirmet, atque demonstret, cujuscun-
que ætatis homines, noctes sæpe atque dies eadem
confici atque excruciarí. Præ aliis tamen, semper
fere cum omnibus vitiis ac affectibus pulmonis &
thoracis conjungitur, multumque ægris pariter at-
que Medicis facesit negotii. Ad phthisin quo-
que sæpe viam sternit, atque Hæmoptysin, & fe-
bres exasperat, viresque frangit; & miseris infan-
tulis non raro hernias solet afferre. Quam gra-
viter vero utero gerentibus insidietur, abortus fre-

A 2

quen-

quentes testantur. Accedit & illud, quod s^epe a
ferina & convulsiva tussi strangulari ægri videan-
tur, ingentesque dolores pectoris, a violenta illa
concussione experiantur, ut nolentes, non raro, al-
vum urinamque excernere cogantur. Ipse quoque
ventriculus, a violenta ista abdominis commotio-
ne, persæpe in consensum rapitur, eaque, quæ con-
tinet, violenta constrictione per vomitum ejicit.
Hæc atque similia mala mihi persuadent, ut in gra-
vioris hujus affectus indolem inquirere, & ejus
curationem, loco speciminis inauguralis, eruditio-
rum examini subjicere in animum induxerim. Hoc
ut feliciter cedat, jubeat divinum numen, atque ef-
ficiat, ut labor ægrorum valetudini inserviat.

II.

Ut autem ordine procedam, & antiquum mo-
rem servem, exponendum mihi prius est, quid tussi-
sis sit, & in quo ejus natura consistat. Deinde in
partem affectam & ejus causas, atque symptomata,
quæ affectum hunc comitantur, erit inquirendum.
His enim cognitis, facilius remedia convenientia li-
cebit invenire, quæ causam pariter atque morbum
cum tempore possint extirpare. Est itaque Tussis
violentia ac sonora aeris, intra pulmones recepti, ex-
pulsio, sine quandoque, quandoque cum humori-
bus, modo viscidis & mucosis, modo etiam tenuibus
acri-

acribusque conjuncta, ab irritatione & stimulo tunicæ interioris asperæ arteriæ, bronchicorumque, & hinc orta subita thoracis & bronchiorum fibra- rum motricum contractione, dependens.

III.

Constringitur, in hac violenta thoracis com- motione, ex parte laryngs & ejus rima a principio quodam irritante, & thorax pariter contrahitur vehementer, unde aer, in pulmonibus contentus, cum violentia & sono exploditur. Afficitur ita- que in Tussi, præcipue, Thorax & musculi eum cingentes, atque nervi ejus & pulmonum inter- costales & paris vagi, qui a spirituum motu præ- ternaturali in motus convulsivos aguntur. Ipsa quoque aspera arteria & ejus ramifications, per pulmonum substantiam disseminatæ, atque tunica horum interior nervea, ipsæque pulmonum ves- culæ irritantur, & ubi pulmones primario affici- untur, causam materialem continent. Ubi vero pulmones, per consensum, intussi afficiuntur, & respirationis organa, nullam causam materialem continent, sed principium irritans in aliis parti- bus hæret, ibi ab affecto & irritato genere nervoso, in quacunque parte, membrana asperæ arteriæ interior spasmotice contrahitur. Hinc quandoque tussis observatur, sine vitio pulmonum & asperæ

arteriæ notabili, per simplicem nervosi generis consensum & Spasmodicam ejusdem contractiōnem. Sic VVillisius commemorat, in homine quodam, post pleuritidem, tussim siccām, per totam vitam, fuisse molestam, in cuius cadavere, post mortem, materia caseosa, intra pleuram & musculos intercostales, reperta fuerit. Similiter a ventriculo, lympha acri vellicato, item a diaphragmate male affecto, tussim quandoque, per consensum generis nervosi, excitari posse, non est improbabile. Comprobat hoc historia Bartholini, qui tussim inveteratam, per annum, in vacca observatam fuisse cent. 6. hist. 97. refert, in qua salvis pulmonibus, reper-tum fuit jaculum, diaphragmati infixum, & hepar inflamatum.

IV.

Recte itaque Celsus monet, tussim multis modis contrahi posse, cum omnia, quæ tracheam exasperant, & Spiritus in nervis ejus, atque membra, potissimum interiori, irritare ac in motum p. n. cogere possunt, ea tussim quoque excitent. Faciunt hoc quandoque causæ intra, quandoque extra nos existentes, & per respirationem in nares attractæ. Quod ad causas externas attinet, in illarum censem primo venit aer, qui pro diversa sua indole, & partibus quas continet, modo calidus,

dus, frigidus, siccus & humidus, effluviisque variis generis refertus, aptus natus est, ad vellicandas partes sensiles asperæ arteriæ, & tussim excitandam. Est enim ea imprimis membranæ, quæ internam tracheæ superficiem investit, conditio, ut acutissimo sensu sit prædita, quæ ideo a lenissima etiam vellicatione irritatur & tussim molestam infert. Unde etiam fumi potissimum acidi, minerales, sulphurei, vapores acres atque res quæcunque aridæ & humidæ, in asperam arteriam illapsæ, item potus aquæ frigidæ avidius sumtus, & pulveres, similem sæpe edunt effectum, ob quam causam lapicidæ sæpe tussi inani continuo excruciantur.

V.

Causæ vero intra nos existentes duplices sunt generis; Aliæ enim hærent in ipsis organis spiritalibus, ubi pulmones per essentiam laborant; aliæ alicunde adveniunt, & morbo ansam præbent, ubi pulmones saltim perconsensum afficiuntur. Aliunde advenientes, vulgo in gravidis, arcessimus a compressione septi transversi, & in tumoribus hepatis ac lienis, imprimis inflammatoriis, vitio item ventriculi laborantibus, ubi diaphragma, firmiter orificio ventriculi sinistro adhærens, in consensum rapitur, toto die tussim molestam excitari observamus. Extra pulmones quoque hæret causa in tussi,

qua

quæ a cerebri & nervorum affectibus oritur, qualis VVillius de morbis convulsivis c. VIII. annotavit; ut & quæ a cruditatibus, in intestinis collectis, pendet, a Sylvio Tr. X. de affectu epidemico Ao. 1669. in Leidensis urbis incolas sæviens, observata. In ipsis vero pulmonibus hæret causa, in destillationibus, Gravedine & Broncho, ubi tenuis aut tenax & viscida ac mucosa materia in pulmonibus colligitur, quæ sufficientem expansionem, organorum respirationi dicatorum, impedit & una irritat. Eodem modo in pulmonibus materia peccans colligitur, in Vomica, Peripneumonia, Tuberculo, Phthisi & Variolis, quæ non raro ipsos pulmones solent occupare.

VI.

Sicuti autem ex his facile cognoscimus, morbum hunc a variis causis oriri; ita scire etiam convenit, ex quo fonte materia illa, modo viscida, modo tenuis & irritans, scaturiat. Quæ quidem res non adeo erit difficilis, modo curatius perpendamus, pulmones vel potius ramifications tracheæ, quæ bronchiæ vulgo appellari solent, copiosis glandulis esse obsitas, & ipsam asperam arteriam, cum suo capite larynge iisdem esse adornatam. Glandulæ enim Epiglottidis, tam in dorso, quam in concava ejus parte, una cum thyroidæ sumum

mum occupant locum, quæ humorem quendam serosum in fistulam pulmonalem pro ejus humestatione dimittunt. Eundem in finem tunica VVillissii glandulosa intra membranam musculosam cartilagines asperæ arteriæ colligentem, & intimam valde sensibilem, sita, multis glandulis referta, est efformata. Divisionibus pariter asperæ arteriæ & bronchiorum ramificationibns, plurimæ adhærent glandulæ a Nuckio non tantum notatæ, d. & a Verheynio numeratæ, qui anat. Tr. III. c. VIII. p. 273. ultra centum in uno subjecto demonstravit. Hæ autem glandulæ ita sunt efformatæ, ut semper lympham plorent, ne sicca nimis aspera arteria & faucium membranæ fiant, cum alias continuo raucedine vel tussi miseri homines vexarentur, quod etiam toto die, si interior superficies asperæ arteriæ exarescit vel saltim lympha dulci non sufficienter humectatur, experimur.

VII.

Ubi itaque commemoratæ hæ glandulæ, e suis fontibus, a quacunque data causa, plus humoris fundunt, quam per exspirationem consumi & ejici possit, atque ad interiores bronchiorum paries humectandos est necessarium, & materia, consumto tenui humido, tenax glutinosaque redditur, ibi infarctus & sonora respiratio, quam medici

B

Aphma

Asthma appellare solent, oritur; cui non raro tussis Sicca conjungitur. Persæpe etiam materia nimis tenuis & acris tussim ferinam & siccum excitat, quæ sæpe magis, quam tussis humida affigit. Ratio autem discriminis, quare non æque ac in priori humores, tenui humido priventur ægri, in eo sita est; quod hic humores acrimoniam, glandulas proritantem & ad ulteriore excretionem invitantem, conjunctam habeant, unde quamvis multum humidi per tracheam, ope respirationis, dispergatur, magna tamen materia deperditæ copia per hos lymphæ fontes continuo instauratur.

VIII.

Hinc fit, ut magis afficiantur, qui materiam sive tenuem, sive viscidam expectorare non possunt, cum notante Fernelio de Morb. Pulmon. L. V. c. X. quod in pulmones destillat, si admodum est tenue tussiendo difficulter rejiciatur. Occurrentis enim spiritus vehementia repellitur ac distrahitur atque in pulmones relabitur. Multo vero difficilius expellitur atque ejicitur materia nimis crassa & viscida, quæ dimoveri & sursum elevari atque ad fauces deferri non potest, & sæpe suffocationis metum infert atque respirationem reddit laboriosam.

IX.

IX.

Aer vero pro diversa sua indole hujus morbi moderatur genium, sive sit siccus & calidus, sive frigidus atque humidus. Calidus enim & siccus humores corporis nostri nimium exagitat, pulmonesque exsiccat, serosas & dulces sanguinis partes dissipando, cum contra acres & salinæ irritantes in corpore remaneant. Aer vero frigidus & humidus, contensando & coagulando atque pressura sua transpirationem impedit, & lympham excrementitiam in corpore cumulat, quæ ad pulmones lege circulationis delata, humidam tussim sollet excitare.

X.

Quomodo vero septi transversi compressio, ab utero & tumoribus inflammatoriis viscerum, item vermes ac stomachus labefactatus, tussim efficiant, difficilius explicari posse videtur. Ratio tamen hujus rei sine dubio in consensu nervorum est posita, quia lympha spirituosa in uno nervo p. n. exagitata fortius, eam quoque in aliis, & imprimis proxime adjacentibus & connexis, commovet. In his itaque affectibus consensus pari vago & intercostalibus commode tribuitur. Octavum enim pars e cerebro egressum cum nervis accessoriis conjungitur, & cum ramo duriore septimi pa-

B 2

ris

ris communicat, atque ramos ad musculos cervi-
cis, laryngis & oesophagi mittit, & nervos re-
currentes, qui ad asperam arteriam abeunt
constituit, atque cum nervis intercostalibus,
ex quintæ & sextæ conjugationis paribus oriun-
dis, plexus majores gangliformes efficit, e quibus
ad cor, pulmones ventriculum & partes alias
rami disseminantur. Præter hos autem plexus,
alii minores in abdomine, ex inter costalibus ori-
untur, & imprimis mesentericus, qui mesenterio
potissimum atque intestinis propagines impertit,
& cum reliquis plexibus atque octavi paris, cum
intercostalium ramis, conjugationibus, efficit, ut in-
ter viscera medii ac infimi ventris exquisitus con-
sensus oriatur.

XI.

Catarrhi autem, Vomica, Tuberculum, phthisis,
peripneumonia, & hectica magis huic morbo
favent; quippe ipsas partes respirationi dicatas
immediate tangunt. Imprimis catarrhi efficiunt
ut lympha stagnando acrior reddatur, & in pul-
monibus cumuletur si in aliis partibus in circulo
suo impeditur. Vomica vero Tuberculum, Phthisis,
& peripneumonia humores corruptos conti-
nent, qui partes membranaceas proxime adjacen-
tes

tes sollicitant, & ad motus convulsivos disponunt.
Hectica autem dissipando partes serosas dulces,
residuas, in corpore, reddit acriores, quæ partes
teneriores membranaceas & magis sensiles, in
pulmonibus lancingant atque rodunt, adeo ut tussis
fere semper cum ea conjugatur. Ob similem fere
rationem hypochondriaci, scorbutici, cachectici
& lue veneræ laborantes huic malo magis sunt
obnoxii, quia in illis lympha totius acescens, falsa
& impura, lege circulationis ad pulmones delata,
sensiles ejus partes spiculis suis acutis lancingat & ad
motus præternaturales sollicitat.

XII.

Gum itaque varias easque diversas causas tussis habeat, varie etiam distingvitur, & alia Idiopathica alia sympathica nominatur. Benigna etiam alia, alia maligna est, mitior item & gravior, recens vel inveterata, sporadica vel Epidemica observatur, qualem Sydenham cum febre continua 1695. vedit; Sicca item vel humida est, simplex vel cum morbis aliis complicata.

XIII.

Ut autem causas morbi rite dignoscamus, si-
gnis specialibus opus est, quæ tam de affecta parte,
quam de causis nos certiores faciunt, atque reme-
dia quoque suppeditant. Si itaque aer, cibus aut

potus morbum produxerint; præcessere tempe-
states adversæ, & errores Diætæ, atque æger aeri
liberiori se exposuit, aut genio indulgendo, lym-
pham vitiosam in corpore cumulavit. Si a frigore
malum oriatur, pallor faciei, frigiditas capitis, sine
siti & anni tempestas illud indicabunt, quo & po-
tus frigidus & balnea aquæ frigidæ, sunt referenda,
ut & si æger post balneum aeri liberiori frigido se ex-
posuerit. Utrum vero malum Idiopathicum sit &
an per essentiam pulmones laborent, cognoscimus
ex aliorum viscerum integritate, & vitio membro-
rum spiritualium, quibus communiter magis conti-
nua & laboriosa tussis jungitur. Si latus humor
intus est, vehementissima eaque sicca tussis, urget,
& respiratio minus est libera, spiritusque difficulter
trahitur, sic, ut quandoque stertor atque sibilus
conjungantur. Tenaciter enim adhæret materia
peccans parietibus interioribus asperæ arteriæ, &
ejus ramificationum, atque sufficientem aeris quan-
titatem non admittit, quanta quidem ad respiratio-
nem est necessaria. Si vero ex inflammatione pul-
monum malum pendeat exspirandi difficultas, fe-
bris acuta, lingva scabra, genæ rubræ & sensus gra-
vitatis negotium faceſſunt. Si a pleuritide est, si-
gna febrilia respirandi difficultas & dolor acutus
lateris conjunguntur. Et qui ita laborant, auram fri-
gidam

gidam respirare desiderant, cum rubore faciei & pulsū febrili, atque inquietudine. Si exspuunt, sputum salsum habent, idque modicum admodum & tenue, in principio potissimum, apparet. Phthisis in principio difficulter, in progressu faciliter cognoscitur, sed difficulter curatur & hec tamen habet coniunctam, cum absumptione partium solidarum, respiratione difficiili, in appetentia & lasitudine spontanea. Vomica quando tussim procreat, interdum spiritus male olet, & quandoque crux cum tussi excernitur, corpus vero grave est, & respiratio laboriosa. Quæ vero per consensum oritur tussis, illa imminuto morbo, qui eam foveat, etiam minuitur, & aucto, incrementa facit, & solis pectoralibus non facile tollitur. Qui vero vitio stomachi tussiunt, vehementius, illo repleto, laborant, quam vacuo, & alia symptomata circa scrobiculum cordis & regionem stomachi observant, atque de iis conqueruntur. Si ex inflammatione vel abscessu hepatis, vel lienis excitatur, eorum signa conjunguntur, imprimis tumor hypochondriorum, cum dolore & signis febrilibus. Si vermes adsunt, dolores ventris lancinantes & acuti excitantur, nec non anxietas, palpitatio cordis, corporisque tremor, quandoque animi deliquium, ut & convulsiones, atque somnus inquietus. Quandoque

doque etiam vomitus & singultus superveniunt,
& facies modo incalefecit & rubescit, modo etiam
pallet. Tempore somni quandoque clamant, den-
tibus strident, nares scalpunt, venter inflatur, & os
saliva madet copiosa. Quandoque diarrhæa, fœ-
tor oris & sitis conjungitur, & ægri fiunt macilen-
ti, tussis vero magis sicca pæcros affligit. Ubi vero
alia lymphæ vitia apparent & mucus e naribus co-
piose stillat, vel fauces atque palatum obsidet &
screatu excernitur, ac titillatio in aspera arteria
atque ardor percipiuntur, tussis magis est humida.
Quæ vero continenter fatigat, gravius pulmonum
vitium, aut aliam stabilem intus causam, aut fortio-
rem stimulum habet coniunctum, & si tuberculum
adest tussis magis sicca, juxta Fernel. de morbis
thorac. L. V. c. XI. affligit.

XIV.

Prognosin quod tandem attinet, sciendum, quod
malum periculo non careat, & indispositis quando-
que phthisin, imprimis si diu duret, ingravidis ab-
ortum minitetur. In infantibus vero herniæ & suf-
focatio sunt metuenda. **Quæ** autem a causis ex-
ternis oritur, illa sæpe minus periculi habet, quam
quæ ab internis dependet. Periculosa etiam est,
quæ ab inflammatione pulmonum, hepatis, lienis,
pleuræ aut diaphragmatis excitatur, licet in pleuri-
tide

tide, si cocta & purulenta materia, una cum sanguine, excernatur, tussis critica sit & salutaris. Mala etiam est tussis, quam hydrops foveat, juxta Hippoc. Quæ vero cum modico fit conatu celerique ac facili materiæ eductione, optima esse censetur, & contra laboriosa pessima. Teterrima etiam, quæ sequitur virium infirmitatem, & quæ prius humida fuit, nunc subito sicca redditur, sic, ut pectus grave maneat: quia hanc sæpe febris, vel acuta, vel hecstica, aut pulmonis exulceratio sequitur. Quæ ab illapsis asperis & rebus solidis in tracheam, mala est & ad phthysin ac hæmoptysin, disponit & quandoque suffocat. Si tussis cum febre pertinaciter afficiat ægrum, & nullis cedat remediis, in tabem sæpe migrat, etiamsi sangvis non spuatur. Baglivus Prax. Med. L. I. de Tussi. Tussis quoque aliis morbis superveniens non curatur, nisi curatis morbis a quibus pendet.

XV.

In persanatione hujus affectus, sæpe ad stomachum respiciendum, qui quippe plurimorum morborum causa existit. Si itaque cruditatibus ille secat, error in diæta præcescit, signaque adsunt indicantia, imprimis dolor vel tumor circa scrofulicum cordis, viresque & ætas consentiunt, tunc vomitorio eidem est succurrendum, nisi aliud quid

C

obstet,

obstet, imprimis metus phthiseos, aut vomitus
cruenti. Tussum inquit Hartman. Prax. Chym.
cum inveteratam, tum recentem, plerumque, si non
semper, curat vomitus. Vomitoria autem confici
possunt ex Tartaro emet, in aqua asari soluto, cui
granum unum vel alterum rhabarbari vel rad. Ja-
lap. aut res. Jalap. granum unum possunt admi-
sceri. Loco hujus etiam aqua bened. Rulandi,
aut sirupus emet. Zwelff. aut oxisacch. emeticum
Ludovici possunt assumi. Ubi vero, per superiora,
materiam peccantem eliminare non licet, ibi pur-
gantia convenient, potissimum ex Mercur. dulci
cum rhabarbaro, radice Jalap. aut resina Jalap. &
scammonii parata. Possunt etiam decocta, vel in-
fusa confici, ex foliis senæ Alex. cum agarico, pas-
fulis, polypodio, sem. anisi, fœnic. atque manna. His
vero præmissis, ad pectoralia est confugiendum,
ubi quidem pulmones per essentiam laborant. Ubi
vero per consensum afficiuntur pulmones, ibi re-
media affectui, qui tussim fovet debita, cum pe-
ctoralibus sunt miscenda. Sic ubi stomachus una
laborat, stomachica, ubi nervosum genus afficitur,
nervina, & in phthisi, & vomica, vulneraria, in he-
ctica, antihectica, & antifebrilia, in pleuritide bezo-
ardica, in hydrope, anticachectica, cum pectorali-
bus mista, sunt propinanda. Pectoralia vero ipsa,
quæ

quæ sœpe sola sufficiunt, ubi pulmones per essen-
tiam laborant, sunt Rad. liquir. ejus succus per co-
ctionem & inspissationem præparatus, rad. Ir. flor.
helen crocus, myrrha, flores Sulphur., succinum
& inde parata, Elix pectorale Rolfincii, Dn. VVe-
delii, Dn. Præsidis, Ess. succini, Croci, Myrrh. Elix.
propriet. sine acido, spiritus bez., sal vol. succin.
& C. C. sal vol. oleos. spirit. salis ammoniaci ani-
fatus; & succinatus.

XVI.

Illud etiam in praxi probe est observandum,
pro ratione materiæ peccantis, in tussi quoque si-
bi relicta, medicamenta appropriata non promi-
scue & semper eadem esse exhibenda. Ubi enim
glutinosa & viscida materia pulmonum bronchias
infarcit, ibi resolventia fortiora volatilia, jam lau-
data, Cinabar. & ex Spermate ceti & radice ari
parata, magis cum oleis destillatis anisi fœniculi
&c. ordinamus, quo & bals. sulphuris anisatum, in
humidioribus, referimus. In infantibus quidem,
ubi infarctus pulmonum adest, concedi quando-
que potest oxymel squilliticum; ast paucæ guttæ
Ω bezoard. vel sal. ammon. anisati, aut pulvis pe-
ctoralis, cum grano uno vel altero sal. vol. C. C.
Cinabar. & Spermare ceti, longe sunt efficaciora.
Temperatiora huc pertinentia sunt, quæ ex hele-
nio,

nio, liquirit. china, rasura ligni sassafras, hyssopo,
Marrub. Tusfilagine, Veronica, sem. anis. fœnic.
passulis minoribus, manna, Lap. 69. &c. parantur.
Huc pertinet aqua aschmat. Rudolphi, hyssop.
Ess. Helen. Sirup. de erysimo Lob. Looch de farfa-
ra, extract. helen &c.

XVII.

Contra, ubi materia tenuis & falsa est, ibi tem-
perationibus, & incrassantibus, communiter ita di-
ctis, & absorbentibus atque demulcentibus magis
utimur. Talia sunt omnia, quæ ex papavere, cro-
co herb. Tusfilag. Veronic. scabios. pulmonar. se-
mine papav. &c. conficiuntur; quo & dulcia ipsa
sunt referenda, quæ, quia spicula lymphæ acrioris
cohibent, inter pectoralia locum inveniunt, parcus
tamen, & imprimis ubi febres conjungantur, sunt
administranda. Hinc etiam conserva rosar. costæ,
Veronic. cum, Spec. diatrag. fr. Trochisc. becchi-
cis de carabe, quandoque locum habent, quibus
bolus armena, terra sigillata lemnia succinum lap.
69. interdum sunt admiscenda. Succinata tamen,
ut & ex Glyzyrh. parata, fere in omnibus catarrhis,
ad pectus labentibus, atque tussi, tam a materia
crassa, quam a tenui conveniunt. Ipsa etiam opia-
ta, cum reliquis pectoralibus, hic commode miscen-
tur, imo, ubi malum est rebelle, nunquam fere in
totum

totum sunt omittenda, cum ad ea plurimi, tanquam
ad salutis anchoram, in necessitatis casu, confugiant.
Ubi vero magnus virium lapsus, pulsus parvus, ætas
decrepita & alia eorum usum disvadent, ibi rectius
sunt omittenda. Selecta sunt Tinct. anodyn. rite pa-
rata, Laud. opiat. simplex, pilulæ de Cynogloss. de-
styrace, quas ductu Cl. VValdschmidii non semel,
felici cum successu, adhibui. Imprimis feliciter, ute-
ro gerentibus, ad abortum præcavendum, ubi tussi
laborant, propinantur, vel sibi relictæ, vel cum ca-
storinis refracte mistæ, & circa lecti ingressum ex-
hibitæ. Ibi enim saltim una vel altera propinata,
sæpe noctem reddit quietam & tussim, mitigat vel
plane sedat, quod sæpius observavi. Conveniunt
etiam illis, qui sicca & inani tussi laborant, etiamsi
inveterata sit, unde inter selecta sunt referendæ.
Demulcentia vero acrimoniam lymphæ falsæ, sunt,
quæ ex amygd. dulc. caricibus, dactylis, jujubis re-
centibus, pineis, pistaceis & similibus componuntur.
Quamvis vero recte resolventia & volatilia, ab in-
crassantibus ita distingvantur, ut, pro ratione hu-
morum peccantium, modo hæc, modo illa sint or-
dinanda, tamen quia humores peccantes nimis
crassi, æque ac nimis tenues, commode per expe-
ctorationem non eliminantur, ideo ita est resolven-
dum, ut etiam incrassemus, & ita incrassandum, ut

C 3

etiam

etiam resolvamus. Verbo, ad expectorationem
materia peccans reddenda est idonea, sic, ut non
nimis tenuis, & non nimis crassa evadat, quæ etiam
pectoris minus facessit negotii.

XVIII.

Sicca vero tussis, magis humectantibus & de-
mulcentibus solet obedire. Sylvius siccari tussi-
sim, a tempestate & potu frigido ortam, cohibito,
quamdiu licet, spiritu, saepe in totum cessasse, affir-
mat, quod forte discutit, sed saepius frustra adhi-
beri crediderim. Baglivus L. I. c. de Tussi, lau-
dat usum lactis, cum jure carnis, & in tussi sicca, ex
humorum acrimonia, eorumque tenuitate produ-
cta, lactis usum, præstantissimum esse remedium
confirmat. Et inter demulcentia omnino quando-
que potest referri, si stomachus illud fert, & cru-
ditates acidæ, quæ ejus coagulationem & corru-
ptionem inferunt, non in primis viis dominantur.
Si a rebus forinsecus in asperam arteriam illapsis,
tussis excitatur, eo est allaborandum, ut mediante
expectoratione, quod illapsum est, ejiciatur. Dari
vero possunt demulcentia humida & ipsa volatilia
ad suffocationem præcavendam. A tuberculo si
oritur tussis, danda sunt quæ lymphæ acrimoniam
corrigunt, & ejus circulum restituunt, in antece-
dentibus commendata.

XIX.

XIX.

Si a gravedine & cruditate Tussis ortum trahit, quod Sylvius Tr. X. de affectu epidemico notat, danda sunt stomachica & carminativa, quæ Sylvius citato loco omnibus aliis præfert, cum anticatarrhalibus & pectoralibus mixta. Sint vero stomachica ista & carminativa, temperata, & non nimis calida, ne febri, quæ catarrhis quandoque supervenit, occasionem præbeant. Talia sunt, quæ ex radice ari, galangæ, Zedoar. Myrrha, Cinnam. nuc. moschat. cort. aurant. & sem. anis. ac fœniculi atque oleo anisi ac fœnic. parantur, quo etiam species diagalangæ, pulvis stomach. Querc. Elix. propr. sine acido & similia sunt referenda. Si alii conjunguntur catarrhi, & lympha in toto corpore abundat, & æger est serosus, potest semel atque iterum, post volatilium, supra laudatorum, assumptionem, moderate sudare, & se in continuo madore detinere, quod etiam ubi febris est metuenda, est necessarium.

XXI.

Tussis a Vermibus curatur anthelminticis, Mercurialibus. Cinabarinis ex Zedoraria & ejus semine paratis, ut & aqua vel cerevisia, in qua mercurius vivus fuit decoctus, post cuius usum lene purgans potest exhiberi. Locum etiam hic habet

bet Elix. propr. Essent. Myrrh. &, quibus placet, corallina. Antonius Benivenius c. 77. de Abditis morborum & sanationum causis succum marub. ex melle, it. Scillam exhibuit cuidam Siculo, donec vermis ex ejus pectore, una cum tussi prodiret, & æger restitueretur.

XXII.

In tussi, cum sputo cruento, prosunt pectoralia temperata, non volatilia, cum vulnerariis & resolventibus mixta, quæ commode ex tormentilla bistorta, liquirit, lap. hæmat. Lap. 69. Sperm. cet. & similibus conficiuntur, cum opiatis maritata. Prodest hic essentia Travmat. cum Elix. pectoral. & Tinct. anodyn. it. decocta vulneraria, ex plantagine, hyperico, millefolio cum tormentilla & pectoralibus. Sylvius antimon. diaphor. & Lap. 69. cum acet. destillat. soluta saltim ex parte, multis aliis præfert, quod etiam concedimus ubi sputum sangvinis, ex turgescentia sangvinis, motu corporis & animi nimio & potissimum in juvenibus & biliosis oritur.

XXIII.

Non raro etiam tussis febri viam sternit, quod ap. CL. Sydenham extat, ubi sæpe suffocationis periculum ægri incurruunt, imprimis deficientibus viribus. Commendat ibidem laudatus autor, ad mate-

materiam viscidam eliminandam oleum amygd.
dulc. quod tamen in febribus non æque convenit.
Ipsa quoque V.S. si sangvis abundat, & alia signa
adsunt indicantia, in tussi cum sputo sangvinis,
non raro est administranda.

XXIV.

In tussi spasmodica sive convulsiva optimi
sunt pulveres Cinnabarini cum C.C. Ebor. sine
igne, dent. equi. mar. unic. vero, sale vol. C.C. &c.
it. spir. bez. B. salis ammoniac. simpl. & anis. cum Ess.
castor. sal. vol. oleof. liqv. C.C. succin. spir. C.C.
quem Boyle laudat, de utilitate phil. nat. it. spir.
fuliginis, Ess. succin. sal. vol. viperar. &c. VVillius
atque Baglivus laudant in tussi convulsiva infan-
tum, decoctum musci arborei, ex quercu, & ad
experientiam provocant.

XXV.

Ultimo loco etiam medicamenta facile para-
bilia, quæ euporista vulgo audiunt, sunt recen-
senda. Prætor apud Forestum pomo excavato
& melle rosato impleto, supra carbones vivos as-
fato, & sub noctem devorato tusses curavit. obf. 3.
L. 16. de Pector. & Pulmon. morb. Idem vitellum
ovi crudum cum saccharo canto deglutiendum
circa lecti introitum dedit. Plumeam pellem cy-
gni, pro præsentaneo habet remedio Hildanus

D

obf.

obs. 6. cent. 6. si pectori imponatur, quam exper-
tus commendat. Decoctum raparum cum fac-
charo canto & butyro vel oleo amygdalarum
dulcium recenti, mirifice quoque laudatur a Cra-
tone Epistol. 15. L. 5. Epistolarum, quod rusticis
relinquimus. Hoc Decoctum a Tulpio obs. 20.
L. 4. quoque laudatur, quo Juris consultum cura-
vit, qui hoc malum ex nimio limonum succi esu,
incurrit. Alii laudant Decoctum aquæ fontanæ
ebullientis cum semine fœniculi vid. Georg. Oe-
theus ap. Joh. VVittichium Cons. 12. Succum pu-
legii cochlearis unius mensura, admixto sacchari
canti tantillo, pueris convulsiva & ferina tussi la-
borantibus adhibitum, pro efficacissimo remedio
habet Jo. Raius Catal. Plant. Angl. Laudantur
etiam decoctum Helenii cum uvis corinth. in vino
hispanico decoctis, & post coctionem expresis, ad-
dito saccharo canto, ad consistentiam mellis, cu-
jus cochlear unum mane & vesperi propinant.
Oleum quoque sacchari ex saccharo canto, & spi-
ritu vini super illud accenso, & ad mellaginem
redacto, in tussi inveterata expectorationem pro-
movere, & humorum acrimoniam potest mitiga-
re, laudaturque ab Hartmanno in Praxi chymiatr.
Quidam addunt ficus & passulas maiores exaci-
natas, easque comedunt. Laudatur etiam oleum
amygda-

amygdalarum dulcium recens cum saccharo, & boli ex butyro recenti, cum saccharo mixti, ac circa ingressum in lectum exhibiti, a Boyleo commendati, quæ tamen stomacho faceſſunt negotium. Conducunt postremo etiam pediluvia circa lecti ingressum instituta in siccioribus, ubi febris non conjungitur; & inunctiones plantarum pedum cum axungia Lucii pīscis ab Hartmanno Prax. chym. commendantur, quibus tamen non facile utimur.

XXVI.

In Diæta ab acidis & nimis salitis, it. a nimia repletione est abstinendum, ut & a potu frigido; vinum vero non nisi dulce concedatur. Optima sunt juscula avenacea & hordeacea, vel sola, vel cum passulis, it. potus theæ ex liquiritia & semine anisi atque fœniculi. Aer eligatur, purus & temperatus, nocet frigidus, nebulosus & fumo repletus. Alvus suo respondeat officio, & somnus sit moderatus. Transpiratio conservetur libera, & motu corporis, atque medicamentis promoteatur, ut partes salinæ atque acres, serumque superfluum atque corruptum, per has vias convenienter eliminentur.

S. D. G.

Path. spec. 1946 St

